

חִבְּטִים לְשׁוֹנִיִּים בַּפֶּרֶשֶׁת כִּי-תֵשָׂא עַח

דְּקֹדְקֵי קְרִיאָה וְהַדְרָכָה לְקוּרָא בַּמְגִּילָה וּבַפֶּרֶשֶׁת וַיָּבֵא עִמְלֹק

מגילת אסתר

הערה כללית: יש קוראים שבסוף כל פרק מנגנים ניגון מיוחד כעין זרקא סגול של המגילה. אין לזה מקום כי חלוקת הפרקים היא נוצרית, ואין לייסד מנהגים על חלוקת הנוצרים.

פרק א

א א וַיְהִי: ה'י"ד בשוא נח, בטעם טפחא. **הַמֶּלֶךְ**: מלרע, ההטעמה בלמ"ד. **מֶהֱדֹו**: כדי להבחין שהוא שם מדינה ולא פועל בציווי צריך לקוראו מלעיל ולהדגיש את הדל"ת

א ה וּבַמְלֹאֲתָא: יש לקרוא 'ובמלות' האל"ף כלל אינה נשמעת¹ **הַנְּמָצָאִים**: הצד"י בשוא לא בקמץ

א ו **עַל-גְּלִילִי כֶסֶף**: הטעם נסוג ללמ"ד. **וְעַמּוּדֵי שֵׁשׁ**: הטעם נסוג למ"ם. **רָצַפְתָּ**: הצד"י בשוא נע, הפ"א רפויה²

א ז **וְכָלִים מְכִלִים שׁוֹנִים**: במנגינת איכה

א י **הַמְשָׁרְתִים**: המ"ם בשוא נח

א יא **אֶת-יָפִיָּה**: יר"ד ראשונה בקמץ קטן, פ"א בשווא נח, לא בחירק, יר"ד שנייה בקמץ ומפיק בה"א

א יב **בַּעֲרָה בּוֹ**: אין טעם נסוג אחור, יש לכל היותר געיה בב"ת הראשונה, להעמיד מעט לפני הגרונית החטופה

א יד **שִׁתְּרִ**: קמץ בת"ו

א יז **בַּעֲלִיָּהֶן**: הע"ן בשוא נח וכן הדבר גם בהמשך. **וְלֹא-בָאָה**: הטעם בב"ת, היחיד במלעיל כי הוא לשון עבר. בשאר המגילה הטעם באל"ף, במלרע, לשון הווה (בינוני)

א יח **פֶּרֶס-וּמָדִי**: געיא בפ"א המראה על העמדה קלה, וכן בפסוק הבא.

א כ **פִּתְגָם**: הגימ"ל קמוצה ללא דגש והשוא בת"ו נח

א כב **שֶׁרָר**: ש"ן שמאלית

פרק ב

ב א **כֶּשֶׁף חֲמַת**: אע"פ שטעם מפסיק מפריד בין המילים, עלול קורא שאינו מבחין בין ח"ת לכ"ף רפויה (מבטא "ישראל") להבליע כאן אות; **אֲשֶׁר-עֲשִׂתָּהּ**: הש"ן בקמץ ומוטעמת עקב ההפסק, וכן לקמן ה יב

ב ב **יִבְקֶשׁוּ**: הקו"ף רפויה בשוא נח

ב ג **וַיִּפְקֹד**: הר"ו בשוא לא בפתח. **וַיִּקְבְּצוּ**: הוא"ו שוואית. **הַגָּא**: הגימל בסגול

ב ה **אִישׁ יְהוּדִי** ... נוהגים לתת לציבור לקרוא ואחריו בעל הקריאה. **מֶרְדֵּכִי**: יש מנקדים וקוראים הדל"ת בחטף קמץ שנקרא כחולם. רוב העולם קורא את הדל"ת כשווא נע רגיל כלומר כעין סגול. שתי הקריאות נכונות.

ב ו **אֲשֶׁר הִגְלָה** ... במנגינת איכה. **הִגְלָה, הִגְלָתָהּ**: ה"א בקמץ חטוף. **עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ-יְהוּדָה**: טעם טפחא בתיבת **עִם**, כ"ף של **יְכָנְיָה** בקמץ חטוף, נו"ן בשווא נח ויר"ד בקמץ, יכוני-יה. **אֲשֶׁר**

הִגְלָה: ה"א בסגול

¹ במילה זו רבו המשתבשים. מה שמטעה הוא שיש ספרים מסמנים כתיב וקרי, וזה מוסיף על הבלבול (גם ההטעמה בלמ"ד מקשה על ההבחנה בין אם יש תנועה באל"ף בין אם אין).

² המדגיש עובר למשמע של גחלת.

ב ח וְבִהְקֶבֶץ:	הבי"ת בשוא נח על אף הגעיא בוי"ו
ב ט וְהָשָׂא חֶסֶד:	תיבה ראשונה מלרע ושנייה מלעיל, אין טעם נסוג אחור. לִתֵּת לָהּ: טעם מונח אינו נסוג אחור והתי"ו בצירי, בהמשך הפסוק לִתֵּת-לָהּ, המילים מוקפות, הלמ"ד ראויה לקבל געיא, או במילים אחרות, יש לקרא בהעמדה קלה שם
ב יא לִפְנֵי חֹצֵר בֵּית-הַנָּשִׁים:	טעם טפחא בתיבת לִפְנֵי
ב יב כָּדֶת הַנָּשִׁים:	הדל"ת בקמץ למרות הסמיכות ³
ב יג בָּאָה:	הטעם באל"ף מלרע יִנָּתֶן לָהּ: טעם נסוג אחור לנו"ן
ב יד בָּאָה .... שָׁבָה:	שתי המילים מלרע ⁴
ב טו בַּת-אֲבִיתָל דָּד:	אין פסק בין התיבות כפי שמופיע בקורן ודומיו
ב כא וּמִרְדִּכִּי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר-הַמֶּלֶךְ:	טעם טפחא בתיבת וּמִרְדִּכִּי
פרק ג	
ג א וַיִּנְשָׂאָהּ:	השי"ן בשוא נע ודגש, להיזהר מהבלעת האל"ף
ג ד כתיב בָּאֶמְרָם קרי בָּאֶמְרָם:	כמו כל כתיב וקרי הכתיב אינו נקרא, ואין ל"הדר" לקוראו בקריאה חוזרת כיון שעל פי המסורת קוראים את הקרי בלבד ⁵
ג ו אֶת-כָּל-הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר:	שני תבירים מתרדפים (רצופים) וכן בפסוק הבא: לְיוֹם וּמִחָדָשׁ
ג ח בְּכָל מְדִינֹת מַלְכוּתָךְ:	טעם טפחא בתיבת בְּכָל
ג י אֶת-טַבַּעְתּוֹ:	העי"ן בשוא נח. בֶּן-הַמֶּדְתָּא: המ"ם דגושה בשוא נע
ג יב וְאֶל-שָׂרֵי עַם:	טעם נסוג אחור לשי"ן. נִכְתָּב וְנִחְתָּם: בשתייהן התי"ו קמוצה, אין וא"ו החיבור מחברת בין הפעלים אלא בין העניינים בלבד ⁶
ג יד לְהַנִּתֵן דָּת:	הטעם נסוג לנו"ן ויש געיא בתי"ו
ג טו בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ וְהָמָן יֵשְׁבוּ לִשְׂתוֹת וְהָעִיר שׁוֹשֵׁן נְבֹכָדָנֶצַּר:	כשהמילה שׁוֹשֵׁן היא לבדה השי"ן קמוצה, כשהיא סמוכה למילה הבירה השי"ן פתוחה. החל מ-וְהַמֶּלֶךְ וְהָמָן בניגון איכה
פרק ד	
ד א כל הפסוק בניגון איכה	
ד ג אֲבָל גְּדוֹלִי... לְרַבִּים:	בניגון איכה
ד ז בִּיְהוּדִיִּים - בִּיְהוּדִים:	בכל המגילה קוראים יְהוּדִים בוי"ד אחת לאחר הדל"ת
ד ח כְּתָב-הַדָּת:	למרות הסמיכות התי"ו בקמץ רחב. נָתַן לוֹ: טעם נסוג אחור לנו"ן. לְהִתְחַנֵּן-לוֹ: געיה בח"א, אין להעמיד את החי"ת

³ [המקדש אשה צריך לומר "הרי את מקודשת לי בטבעת זו (לא זו) כְּדֵת משה וישראל" בדל"ת קמוצה. ברוב הסידורים הדל"ת פתוחה, וצריך לתקן] בקובץ משנת ס"ז בא דיון ארוך בעקבות הערה זו.

⁴ לדעת ערוך השולחן סי' תר"ץ הקורא מלעיל מחזירין אותו.

⁵ לכן יש להתפלא על מי של"חומרא" קוראים פעמיים גם בבי"ת וגם בכ"ף.

הרי לא מדובר כאן רק בשיבוש אלא בפגיעה בעיקרי האמונה. וזו לשון השלחן ערוך אורח חיים סימן קמא סעיף ח: כל תיבה שהיא קרי וכתוב, הלכה למשה מסיני שתהא נכתבה כמו שהיא בתורה ונקרית בענין אחר; ומעשה באחד שקרא כמו שהיא כתובה, בפני גדולי הדור: ה"ר יצחק אבוהב והר"ר אברהם ואלאנסי והר"ר שמואל ואלאנסי בנו ז"ל, והתירו בו שיקרא כפי המסורה, ולא רצה, ונידוהו והורידוהו מהתיבה. ע"כ.

⁶ כבר שמעתי קורא שהטעים כך שיצר חיבור בין השניים

ד י וְתֹאמַר אֶסְתֵּר לַהֲתֵד: כִּי צָרִיכָה לִהְיוֹת הַהֲטַעְמָה וְלֹא כְקוֹרֵן וְאַחֲרִים אֲשֶׁר הֲטַעְּמוּ וְתֹאמַר אֶסְתֵּר לַהֲתֵד:

ד יא וְעַם-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ: כִּי הַהֲטַעְמָה בַּמְדּוּיקִים וְיֵשׁ לַהֲקִפִּיד עַל הַפְּרִדַּת הַתִּיבוֹת לַמְּנוּעַ הַבִּלְעַת הַמִּ"ם. בְּקוֹרֵן וּבְדוּמִי, תִּיבַת וְעַם בַּתְּלִישָׁא קִטְנָה⁷. אֲשֶׁר יָבֹא-אֶל-הַמֶּלֶךְ: כִּי הַהֲטַעְמָה בַּמְדּוּיקִים, טַעַם מוֹנַח בַּתִּיבָה אֲשֶׁר וְלֹא בַתִּיבָה הַמוֹקֶפֶת שֶׁלֹּאֲחִרָה. וְחִיָּה: בַּמִּלְרַע ד יד תַּחֲרִישִׁי: הַטַּעַם בְּרִ"ש. הַגָּעַת: הַעִי"ן בַּפֶּתַח, וְהַתִּי"ו בַּדָּגֶשׁ קַל ד טז הַנְּמַצָּאִים: הַצִּדִּי בִשְׂוֹא לֹא בַקֶּמֶץ. אֲבָדְתִּי אֲבָדְתִּי: הַדִּל"ת בַּשְּׂתִיָּה בִשְׂוֹא נַח, בְּנִיגוֹן אִיכָּה

פֶּרֶק ה

ה ב בַּחֲצִיר: יֹאֲרִיךְ מַעַט בְּבִ"ת לַהֲבַדִּיל בֵּין מִיּוֹדַע בִּסְגוּל לְבִין בַּלְתִּי מִיּוֹדַע בִּשְׂוֹא וְכֵן הוּא בַּהֲמִשָּׁךְ בַּפֶּרֶק ו ד-ה

ה ג וַיִּנָּתֶן לָד: הַטַּעַם נִסּוּג לְנֹ"ן וְיֵשׁ גַּעִיָּא בַתִּי"ו

ה ו וַיִּנָּתֶן לָד: הַטַּעַם נִסּוּג לְנֹ"ן וְיֵשׁ גַּעִיָּא בַתִּי"ו

ה ז וְתֹאמַר: מִלְרַע וּמִ"ם בַּפֶּתַח

ה יֹא נִשְׂאֹ: הַשִּׁי"ן בִּשְׂוֹא נַע וּדְגֶשׁ, לַהֲיִזְהַר מִהַבִּלְעַת הַאֲל"ף

ה יב לֹא-הִבִּיֵּאָה: מַלְעִיל⁸. אֲשֶׁר-עָשְׂתָה: הַשִּׁי"ן בַּקֶּמֶץ וְהַטַּעַם מַלְעִיל כְּמוֹ לַעִיל ב א, אֲבָל בִּה' ה וְבו' יד הַשִּׁי"ן בִּשְׂוֹא. קְרוֹא-לָהּ: גַּעִיָּה בַקֶּר"ף

ה יד יַעֲשׂוּ-עֵץ: גַּעִיָּה בִי"ד, יֵשׁ לַהֲאֲרִיךְ מַעַט בַּקְּרִיאָתָהּ לַמְּנוּעַ הַבִּלְעַת הַעִי"ן הַחֲטוּפָה. גְּבֻהָה: אֵין לַקְּרוֹא ה"א בַּפֶּתַח ha, הַקְּרִיאָה הַנִּכּוֹנָה אֲצֵל הַאֲשַׁכְנָזִים הִיא אֶה כְּלוּמַר ah, בַּעֲדוֹת הַמְזֻרַח: וַהּ wah. וְבֹא-עַם-הַמֶּלֶךְ: כִּי הַהֲטַעְמָה בַּמְדּוּיקִים, שְׁלוֹשׁ הַמִּילִים מוֹקֶפֶת וּמוֹטַעְמוֹת בַּמִּרְכָּא וְכֵן צָרִיךְ לַקְּרוֹא

פֶּרֶק ו

ו א נִדְדָּה: דִּל"ת רֵאשׁוֹנָה בִּשְׂוֹא נַע וְלֹא בַחֲטָף כְּפִי שְׂמוּפִיעַ בַּכְּמָה מִקוּמוֹת⁹

וַיֹּאמֶר לַהֲבִיֵּא: תִּיבָה וַיֹּאמֶר בְּרִבְעִי וְלֹא בַתְּלִישָׁא כְּפִי שְׂמוּפִיעַ בְּקוֹרֵן וּדוּמִי. וַיְהִי: הוּא"ו בַּפֶּתַח

ו ב הַסֶּף: הַסֶּמ"ך בַּפֶּתַח לַמְּרוֹת הָאֲתַנַּח. בְּקֶשֶׁן: הַקֶּר"ף רְפוּיָה בִשְׂוֹא נַח

ו ג מָה-נַּעֲשֶׂה: הַשִּׁי"ן בַּקֶּמֶץ הַקּוֹרָא בִּסְגוּל מִשְׁנָה מִשְׁמַעוֹת. וְכֵן בַּהֲמִשָּׁךְ הַפְּסוּק

ו ו בְּאִישׁ: הַבִּי"ת בַּקֶּמֶץ

ו ח לְבֶשׂ-בּוֹ: גַּעִיָּה בַלִּמ"ד

ו יג וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲכָמָיו: תִּיבַת וַיֹּאמְרוּ בַּמִּלְעִיל! הַמִּ"ם בִּשְׂוֹא נַע וְהַלִּמ"ד בַּמִּילָה אַחֲרִיה לֹלָא דָּגֶשׁ

פֶּרֶק ז

⁷ כבר הבהרנו פעמים רבות שסימנים ושאר מקורות ע"פ תנ"ך קורן, אינם בני פלוגתא נגד הנוסחאות המדויקות של ר"מ ברויאר ז"ל. ואפילו במקומות שכתר ארם צובא לא נשתייר בהם. ועובדה היא שגם תוכנת הכתר של בר-אילן מסכימה כמעט בכל מקום לשיטתו (מלבד שיטת הגעיות הקלות שאיננה נוגעת לכאן)

⁸ ברוב הספרים התלישא מסומנת רק על הה"א בסוף המילה. עם זאת הטעם בבִי"ת. הוספה כאן תלישא למנוע טעויות. ⁹ סימון החטף נועד להורות על הנעת השווא בלבד.

ז ב וְתִנָּחַן לָךְ: טעם נסוג אחור לנ"ן, וגעיא בת"ו להעמדה קלה בת"ו

ז ג וְתִאֲמַר: המ"ם בפתח

ז ד כִּי נִמְכַּרְנוּ אֲנִי וְעַמִּי לַהֲשֵׁמִיד לַהֲרֹג וּלְאַבֵּד: יש הנוהגים לקרא בניגון איכה.

וְאֵלֹ: במלרע, ההטעמה בלמ"ד¹⁰; בְּנִזְק: הנר"ן בצירי ולא בסגול

ז ו נִבְלַעַת: העי"ן בפתח ולא בקמץ¹¹

ז ח חָפּוּ: הטעם בפ"א מלרע

ז ט אֲשֶׁר-עָשָׂה הָמָן: נגינת הטעם קרני פרה, למי שאין מסורת אחרת, היא: פזר-תלישא גדולה- תלישא קטנה¹²

פרק ח

ח א מָה הוּא לָהּ: תיבת מָה בפתח ולא בקמץ

ח ו כִּי אֵיכָכָה...: מלרע ובניגון איכה. בְּאַבְדֶּן: האל"ף בקמץ קטן

ח ח אֲשֶׁר-נִכְתָּב: הת"ו בקמץ כדלעיל ג יב

ח ט¹³ הָאֲחֻשְׁדָּרפָּנִים-וְהַפְּחוֹת: במדויקים, התיבות מוקפות, בפחות מדויקים כקורן ודומיו, יש מונח בתיבה הראשונה ואין להגרר אחריהם!

ח יא אֲשֶׁר בְּכָל-עִיר-וְעִיר: תיבת אֲשֶׁר במונח רגיל ולא מונח לגרמיה כפי שמופיע בקורן ודומיו

ח יד יִצְאָו: טעם משנה – מרכא¹⁴ ביו"ד, יש להאריך מעט בקריאתו

ח טו וּמִרְדֵּי יִצָּא...: נוהגים לתת לציבור לקרוא ולאחר מכן חוזר אחריהם בעל הקריאה

וְשִׁמְחָה: המ"ם בצירי ומטעמת, צורת עבר בהפסק, אין להטעים בחי"ת

ח טז לִיהוֹדִים הֵיטָה אוֹרָה...: הציבור קורא בקול ואחריו הקורא

פרק ט

ט א שִׁבְרוּ: שי"ן שמאלית

ט ג מְנַשְּׂאִים: דגש חזק בש"ן והשווא הוא נע, הקורא נח משבש משמעות כי יישמע מלשון ניסיון (אם בעקבות הנח יבליע את האל"ף: מְנַסִּים)

ט ד וְשִׁמְעוּ הוֹלֵךְ בְּכָל-הַמְּדִינֹת: טעם טפחא בתיבת וְשִׁמְעוּ והשי"ן בקמץ קטן

¹⁰ התלישא מימין לאות הראשונה אינה מראה את מקום ההטעמה אלא שזהו מקומה הטבעי תמיד, ללא כל קשר להברה המוטעמת [הוספנו כאן תלישא נוספת ליתר בטחון]

¹¹ זה משנה את המשמעות. (יש לדון שבדיעבד אפשר לדונו כקמצים אחרים בזמן עבר)

¹² לא ידוע למה בדפוס ניתן סימן זה לקרני-פרה. בכתבי היד צורתו היא כמין V מעל האות המוטעמת. יתכן שטעם נדיר זה מנוגן כך בגלל צורתו בדפוס שאין לה קשר לצורתו במקורות. אגב, התלישות בכתבי היד הן עיגולים. תלישא גדולה – עיגול על האות הראשונה, וקטנה על האחרונה. בדפוס הוסיפו קו קטן אלכסוני. אין לזה קשר לקרני פרה.

¹³ זהו הפסוק הארוך ביותר בתנ"ך!

¹⁴ כבר הערנו שאע"פ שרו"ה מזכיר כלל במשפטי הטעמים שלו שבמילים כגון זו יש מרכא ולא געיא במילה, הוא סימן געיא. בעקבותיו הלכו בתנ"ך קורן. בברויאר וכן בכתר בר-אילן אל נכון במרכא, וכמדומה גם בקורן מתוקן לפעמים בנ"ך במהדורות המאוחרות.

ט ז-י: יש לשים לב להטעמות שמות בני המן, חלקם במלעיל וחלקם במלרע. המסורה מזכירה מי מלעיל ומי מלרע: אלו המסתיימים ב-תא הם מלעיל, דַּלְפֹּן אַדְלִיא אַרִיסִי מלרע¹⁵. כמו כן נוהגים לקוראם בנשימה אחת כולל את התיבה עֶשְׂרֶת; הֶרְגוּ: הר"ש בקמץ ומוטעמת.

ט יב וַיִּגְתְּזוּ לָךְ: טעם נסוג אחור לנר"ן, וגעיא בתי"ו

ט כב נֶהֱפֹךְ: הה"א בשווא נח והפ"א בדגש קל

ט כג וְקִבֵּל: לשון יחיד לעומת פס' כז וְקִבֵּל שהקרי הוא: וְקִבְּלוּ.

ט כה וּבִבְאֵה: הבי"ת הראשונה בשווא נח¹⁶!

ט כז קִיָּמוֹ: קו"ף בחירק חסר והי"ד בדגש חזק ושווא נע (וכן הוא להלן פס' לא). כתיב וְקִבֵּל, קרי: וְקִבְּלוּ בשונה מפס' כג.

אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים: תיבת אֶת במונח ואינה מוקפת כפי שמופיע בקורן ודומיו

ט לא קִיָּם: הי"ד בפתח וכן הוא בהמשך פס' לב

פרק י

י ב תִּקְפוּ: התי"ו בקמץ קטן והפ"א בדגש קל

י ג כִּי מִרְדֵּכִי הִיְהוּדִי...: נוהגים לתת לציבור לקרוא פסוק זה לפני בעל הקריאה

קריאת התורה בפורים, שמות יז ח-טז:

יז ח וַיִּלְחָם: במלעיל

יז י אָמַר-לֹא: העמדה קלה באל"ף בגלל הגעיה שם

מכתב שנשלח בעבר למערכת כמה מקומות

למערכת שלום!

בהתקרב ימי הפורים רציתי להתריע על שני עיוותי הצנזור שנכנסו לסידורים.

אחד מהם נוגע לדינא שאינו מקוים עקב הצנזור.

א. בסליחות לתענית אסתר, בפזמון במתי מספר בבית לפני האחרון בחלק מהסידורים: השיבנו למנוחתך כי ידך לא תקצר. במקור: בְּאַפְךָ קוֹמָה עַל הַצֹּרֵר הַצָּר.

¹⁵ נוצר מעין מנהג שהציבור קורא גם עשרת בני המן בקול (המשנה ברורה בשם חיי-אדם שולל מנהג זה), כנראה אנשים רוצים להראות את אורך נשימתם... מכל מקום במקומות הנוהגים כן, על הקורא לחכות עד שהציבור ישתתקו לפני שממשיך בקריאה.

¹⁶ כמו 'רבבות אפרים' וכדו'. יתכן להתיר למי שחושש מהבלעת אות לקוראו בשווא נע. רצוי מאוד להתאמן לקוראו בשווא נח הנכון לפי הדקדוק.

ובבית האחרון: לוחצינו ישלימו אתנו (!) ועוונותינו תשליך
במצולה. גם מי שלא מבין בנושא יבין שאסור לומר כן, ועדיף
לא לומר כלום מלומר את זה.
במקור: לוחצינו המער ומלאים חלחלה.

ב. וכבר נתנו דוגמא של דינא שאינו מקוים עקב השמטת
הצנזור והוא:

באו"ח סי' תר"צ סעיף טז צריך שיאמר *ארור המן ברוך מרדכי*
ארורה זרש ברוכה אסתר ארורים כל וכו' ברוכים
כל וכו'. מהו ה'כו'? מנהג אשכנזים לשיר שושנת יעקב[שהוא
הסיום של אותיות ש' ות' של אשר הניא], ואחריו בחרוזים
ארור המן וכו' ובסידורים לא נדפס אחר כך. אבל
שרים, ארורים כל הרשעים ברוכים כל הצדיקים. ובאמת
ברא"ש בטור וברבנו ירוחם כתוב: *אַרְוּרִים כָּל*
הַעֲרָלִים בְּרוּכִים כָּל יִשְׂרָאֵל. ומי שאומר או שר ארורים
כל הרשעים אינו מקיים דין מהשלחן ערוך ומובא ברא"ש מכ"י
הלא מצונזר וברבנו ירוחם ובטור.
ויבוא על הברכה הרב צבי כוהן נר"ו שבמגילה המצורפת
לספרו על פורים הוא נותן את הנוסח הנכון: *אַרְוּרִים כָּל*
הַעֲרָלִים בְּרוּכִים כָּל יִשְׂרָאֵל.

בכבוד רב ובברכה

דקדוקי קריאה וטעמים בפרשת כי-תשא ובהפטרה ובראשון של ויקהל

ל יב וְלֹא-יְהִי בָהֶם גִּגַּף בִּפְקֹד אֹתָם: יש להחיש את קריאת התיבה גִּגַּף להסמיכה
לקודמתה: וְלֹא-יְהִי בָהֶם גִּגַּף - בִּפְקֹד אֹתָם
ל טו וְהִדַּל לֹא ... לְתֵת אֶת-תְּרוּמָת: יש להקפיד על הפרדת התיבות
ל יח לְרַחֲצָה: הר"ש בקמץ קטן
ל כג מֶר-דָּרוֹר: המ"ם בקמץ קטן. וְקִנְמָן: המ"ם בקמץ קטן, הנו"ן בשוא נע עקב הדגש. יש לשים לב
לחלוקת הטעמים מרכא-טפחא, אורך התיבות קצת מקשה על הקריאה, ועם זאת, יש להפריד בין מ"ם
של בִּשְׁם למ"ם של התיבה הבאה מַחֲצִיתוֹ
לא ב בֶן-אוּרִי: במלרע

לא ג וְאִמְלֵא אֶתֹ: להיזהר מהפסוק המקביל בהמשך הספר לה לא: וְיִמְלֵא אֶתֹ

לא ד לַחֲשֹב מַחֲשָׁבֹת: החי"ת הראשונה בשווא נח והשנייה בחטף

לא ה לְמַלְאֵת: יש לקרא כאילו כתוב 'לְמַלְוֹת'

לא יד מַחְלִילָה: הלמ"ד הראשונה בשווא נע¹⁷ אין לחוש לאותם ספרים בהם סומן חטף פתח

לא טו יַעֲשֶׂה: העמדה קלה ביו"ד שלא יישמע יַעֲשֶׂה

לא יז שָׁבֹת: הבי"ת לא דגושה! פועל לשבות, גוף שלישי זכר בזמן עבר, בשונה משם היום 'שבת' בדגש חזק בבי"ת: שָׁבֹת

לא יח בֶּאֱצָבֶע: מלרע

לב א מָה-הָיָה: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה

לב ד וַיֵּצֵר: מלעיל

לב ח הַעֲלִיתָ: הלמ"ד בצירי בניגוד להמשך לג א: הַעֲלִיתָ הלמ"ד בחירק

לב י הַנִּיחָה לִי: דגש חזק בנו"ן, מלשון להניח (לעזוב) ולא לנוח, ובלמ"ד דגש מדין אתי מרחיק. וַיִּחַר-

אַפִּי: וא"ו החיבור בשווא נע, לא בפתח כי אז משנה משמעות. וַאֲעֲשֶׂה: העמדה באל"ף למנוע הבלעת העי"ן שלאחריה

לב יא לָמָּה: ללא דגש במ"ם ובמלרע עקב הסמיכות לאל"ף של שם ה' הבא אחריה

לב יב לָמָּה: במלעיל¹⁸ ומ"ם דגושה. בְּהָרִים: העמדה בבי"ת להבליט את הסגול המורה על מיודע לעומת

האפשרות השנייה: בְּהָרִים, שאז לא מיודע. וְלִכְלֹתָם: לפי תוכנת הכתר, הדרבן (הקדמא המשמשת כטעם משנה) מעל הויו"ו השרוקה¹⁹

לב יד וַיִּנָּחֶם: במלעיל

לב יח עֲנֹת - עֲנֹת - עֲנֹת: שתי הפעמים הראשונות העי"ן חטופה מלשון לַעֲנֹת, כלומר לקרוא בקול. בפעם השלישית העי"ן בפתח ודגש חזק בנו"ן, מלשון עָנִי

לב כב אַל-יִחַר אָף: טעם ביו"ד

לב כג וַיֵּאמְרוּ לִי: טעם נסוג אחור ליו"ד. מָה-הָיָה לִּי: טעם נסוג אחור לה"א

לב כד הַתְּפַרְקוּ: הטעם ברי"ש מלעיל

לב לא אֲנִי: הטעם בנו"ן עם העמדה באל"ף

לב לג חָטָא-לִי: העמדה בחי"ת מפני הגעיה שם

לג א הַעֲלִיתָ: הלמ"ד בחירק

לג ג אֲתָה: אל"ף בפתח מלעיל

לג ד וְלֹא-שָׁתוּ: במלעיל! הקורא במלרע משבש את המשמעות ללשון שתייה

לג ה אֲעִלָּה ... אֲעֲשֶׂה-לָךְ: העמדה באל"ף למנוע הבלעת העי"ן שלאחריה

¹⁷ במקרה זה הגעיה שבחי"ת יש בה כדי להניע את השווא שבלמ"ד, בעדות שבכתר ארם צובא (וגם בלנינגרד) אין כאן חטף פתח.

¹⁸ התלישא אינה מורה על מקום ההטעמה! והוספה תלישא נוספת על הלמ"ד "ליתר בטחון"

¹⁹ עפ"י תורה קדומה הדרבן מעל הכ"ף, כך הוא לפי כל התיגאן. אין זה משנה את ניגון המילה.

לג ז וְקָרָא לוֹ: טעם נסוג אחור לקר"ף

לג ח-ט הָאֱלֹהִים: טעם סו"פ באל"ף²⁰

לג יא בֶּן-נֹזֶן נָעַר: להפריד בין הנוג"ים שבין התיבה הראשונה לשנייה ובין השנייה לשלישית

לג יב הָעֵל: הטעם בה"א מלעיל

לג יד וְהִנְחֵתִי: הו"ו בפתח ולא בשוא והה"א בחטף-פתח ולא בפתח

לג טז הָלוֹא בְּלִכְתָּךְ עִמָּנוּ: טעם טפחא בתיבה הָלוֹא

לג יט וְקָרָאתִי בְּשֵׁם ה' לְפָנֶיךָ: הפסקה עיקרית אחרי תיבת ה', בגלל המשקל המוזיקאלי של הטעם

תביר עלול להישמע כאילו כתוב וְקָרָאתִי בְּשֵׁם - ה' לְפָנֶיךָ. על מנת למנוע זאת, יש להחיש את

קריאת שם ה' ולהסמיכו לתיבה בְּשֵׁם: וְקָרָאתִי בְּשֵׁם ה' - לְפָנֶיךָ

לד ב וְהִיָּה: הה"א הראשונה בשווא נח

לד ה בָּעֵנָן: העמדה בב"ת להבליט את צורת המיודע. וְקָרָא בְּשֵׁם ה': טעם טפחא

בתיבה בְּשֵׁם והב"ת רפה²¹

לד ט וּלְחַטָּאתָנוּ: הטי"ת קמוצה לשון יחיד (לא בחולם)

לד י כִּי-נֹרָא הוּא: תיבת נֹרָא במלרע, אין טעם נסוג אחור לנו"ן

לד יא שְׁמֶר-לְךָ: המ"ם בקמץ קטן

לד יב הַשְׁמֶר: במלעיל

לד יג תִּתְּצוֹן תִּשְׁבְּרוֹן תִּכְרְתוֹן: כולם במלרע

לד יד קָנָא: יש להדגיש את הנו"ן בדגש חזק שלא יישמע מלשון קניין: קָנָה

לד כא בַּחֲרִישׁ וּבִקְצִיר: הב"ת הראשונה בסגול ויש לקרוא אותה בהעמדה קלה להדגשת הלשון המורה

על מיודע, הב"ת השנייה בפתח

לד ל וַיִּירָאוּ: היר"ד בחירק מלא והר"ש אחריה בשווא נע, לשון יראה ולא ראייה

לד לד וּבָבֶא: הב"ת בשווא נח על אף הקושי

הפטרת כי תישא מלכים א יח א-לט:

ד אֵת נְבִיאֵי ה': טעם טפחא בתיבת אֵת

ה מַעֲיָנִי: עי"ן ראשונה בשווא נח כדין כל שני שוואים רצופים²². לַעֲבֹר-בָּהּ: ב"ת ראשונה בקמץ קטן

ח אָנִי: במלעיל ואל"ף בקמץ

י לְבִקְשֶׁךָ: הקו"ף בסגול ובמלרע. כִּי לֹא יִמְצָאָכָה: טעם טפחא בתיבת כִּי

²⁰ אין להטעים בשום פנים ואופן את הלמ"ד כפי שמוצע בתיקון 'איש מצליח' וגם לא את הה"א (הטעם בלמ"ד הוא זיוף, המטעים את הה"א משבש כי אין טעם בחטף, אבל עדיף שיבוש מזיוף!)

²¹ להבדיל מאברהם אבינו בבראשית יב ח: וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה'. דהיינו, הקב"ה קרא בשם - ה' (מקיים את דברו: וְקָרָאתִי בְּשֵׁם ה' לְפָנֶיךָ לעיל לג יט)

²² להבדיל מישעיה יב ג וּשְׁאַבְתֶּם-מִּים בְּשֻׁשָׁן מִמַּעֲיָנִי הַיְּשׁוּעָה: העי"ן בפתח.

יג **מָאָה אִישׁ**: הטעם נסוג למ"ם

יח **בְּעֶזְבְּכֶם**: הזי"ן בקמץ קטן

כא **הַסְּעִפִּים**: הפ"א מודגשת בדגש חזק. **וְלֹא-עָנּוּ הָעָם אֶתְּ דְּבָרֶ:** יש להחיש את קריאת

התיבה **אֶתְּ** להסמיכה לקודמתה ובכך להימנע משיבוש משמעות הכתוב²³

כב **אַרְבַּע-מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים אִישׁ**: טעם טפחא בתיבת **וַחֲמִשִּׁים**

כג **וַיִּתְּנוּ-לָנוּ... וַיִּבְחָרוּ... וַיִּשְׁלִימוּ:** הוא"ו בראש התיבות בשווא נע, וא"ו החיבור לפני לשון עתיד

כד **וַיִּתְּגַדְּדוּ:** דל"ת ראשונה בשווא נע ולא בחטף. **עַד-שָׁפַךְ-דָּם:** הפ"א בקמץ קטן

לז **וַיִּדְעוּ:** וא"ו החיבור בשווא נע

ראשון של ויקהל:

יש לשים לב לשינויים קלים בהשוואה לפסוקים מקבילים בפרשת תרומה (כמו תוספת וי"ו החיבור)

ב **תַּעֲשֶׂה:** העמדה קלה בתי"ו תדגיש את הצירי שלא יישמע כמו פתח

ה **יִבְיָאָה:** קריאת הה"א בקמץ, אין כאן "קמץ גנובה"

ז **מֵאֲדָמִים:** האל"ף בקמץ קטן

ברשימת כלי המשכן יש לשים לב להפרדת בין תיבות המסתיימות ומתחילות בוא"ו, כגון **אֶת-עַמְדָיו**

וְאֶת-אֲדָנָיו

התיבה 'את' תנוקד בצירי אם היא באה בטעם מפסיק או משרת, ובסגול רק במילים מוקפות, כלומר כש'את' מוקפת למילה שאחריה.

כ **וַיִּצְאֻ:** הטעמה משנית של מרכא ביו"ד

ל כד וְשֶׁמֶן זֵית הֵינּוּ: דפי פרשת השבוע בר-אילן סב
פרופ' יחיאל דומב המחלקה לפיסיקה

אחד ממרכיבי שמן המשחה, כפי שכתוב בפרשתנו, הוא שמן זית במידת הין (ל, כב-כה). מאמרנו מתייחס לגלגולי הפרשנות על משנה הכוללת את המונח "הין". משנה זו עמדה במוקד הרצאתו של מורי ורבי הרב אפרים יהודה ויזנברג ז"ל²⁴, ומאחר שההרצאה לא פורסמה, אנסה לסכם כאן את חידושו ומסקנותיו.

במשנה עדויות א, ג שנינו: "הלל אומר מלא הין מים שאובים פוסלין המקוה, אלא שאדם חייב לומר בלשון רבו, ושמואי אומר תשעה קבין". מפרשי המשנה

²³ לקוראים בטעמים אשכנזים, טעם תביר נשמע כמפסיק יותר חזק מהטפחא הבא אחריו ולכן, זה עלול להישמע כאילו

כתוב **וְלֹא-עָנּוּ הָעָם - אֶתְּ דְּבָרֶ** דהיינו, ענו, אבל משהו אחר... ואין כן כוונת הכתוב

²⁴ נפטר בלונדון לפני כשנתיים. הוא היה גאון וחוקר ושימש גם כמרצה ופרופסור באוניברסיטת קולג' לונדון (המחלקה לעברית). כשהגיע לגיל פרישה, נשא הרצאה מיוחדת זו על משנה ידועה במסכת עדויות (א,ג), וכדרכו האופיינית במחקר, ליקט לקראת אותה הרצאה 35 מקורות לעיון, וטיפל בנושא לעומקו. מקצת מזה מובא לעיל.

מתלבטים בפרשנות המשפט: "שאדם חייב לומר בלשון רבו", ולהלן נביא כמה מהם.

הרמב"ם בפירוש המשנה (לפי נוסח התלמוד הבבלי הוצאת ראם וילנא) כותב: שמעיה ואבטליון הם רבותיהם של שמאי והלל כמו שמבואר באבות, והיו גרים ונשאר בשפתם לעזי שפת הגויים והיו אומרים 'אין' במקום 'הין', והלל היה אומר כן 'מלא אין' כמו ששמע מהם, והוא מה שאמרו רבותינו ז"ל 'חייב אדם לומר בלשון רבו' ... הוא שלמדתי מאבא מורי ז"ל שלמד מפי רבו ורבו מפי רבו ז"ל.

הרב עובדיה מברטנורא, קודם שהוא מצטט את הרמב"ם הנ"ל, הוא מביא פירוש אחר: 'שחייב אדם לומר בלשון רבו', כלומר 'הין' אינו לשון משנה אלא לשון תורה, אלא כך שמע מרבותיו שמעיה ואבטליון (כלומר, הלל השתמש במונח 'הין' שהוא מונח תורני, במקום 'קבין' שהוא מונח משנאי, מפני שכך שמע מרבותיו). ורמב"ם קיבל מאביו ז"ל, שמפני שהיו שמעיה ואבטליון גרי צדק לא היו יכולים להוציא מפיהן מלת 'הין', כדרך בני אדם עד היום שאינם יכולים לחתוך באותיות (אהח"ע), והיה הלל גם הוא אומר 'אין' כמו שהיו רבותיו שמעיה ואבטליון גרי צדק אומרים.

בפירוש המיוחס להגר"א על פירוש הרמב"ם למשנה²⁵, מובאת קושיה חמורה על פירושו של הרמב"ם: "והקשה הרב הגאון ז"ל אם הם אמרו מחמת שלא היו יכולים לחתוך אותיות, יאמר (כך) גם הלל שיכול לחתוך וכו', מאי לשון רבו שייך בזה?

והתירוץ: ואמר הרב הגאון ז"ל, דהכי פרושו דהא יש לדקדק לעניין מאי אמר הלל 'מלא', מלת 'מלא' מיותרת, הכי הוי ליה למימר: הלל אומר 'הין מים שאובין' כו', בוודאי מלא הוא, ויש לומר דשמעיה ואבטליון אמר 'אין', שלא יכלו לומר 'הין' לכך הוצרכו לומר 'מלא', דאי לא אמרו הוי אמינא דאין מים שאובין פוסלין את המקוה' דהיו אומרים אין בצירי' לכך אמרו 'מלא', והשתא לא טעינו כלל לומר שאין בצירי', כלומר שאין פוסלין את המקוה, דהאיך יכול לטעות אי כתיב מלא מים שאובים, ואיך אפשר לומר אין בצירי', והלל היה אומר 'הין' בה"א, ואעפ"כ אמר בלשון רבו תיבת 'מלא', אע"פ שלשון הלל 'הין' בה"א ולא יוכל לטעות כלל²⁶. (דהיינו, לדעת הפירוש המיוחס להגר"א, הרמב"ם מתמקד בפירוש המילה המיותרת לכאורה "מלא", ולא במילה "הין" שהלל ביטא אותה בה"א, ולכן יכול היה לוותר על התוספת "מלא", אלא שנקט לשון רבותיו והשאירה כפי שהיא).

מו"ר הרב ויזנברג טען, שהתירוץ המובא בשם הגר"א אמנם מתוחכם, אך הוא לא האמין שאכן הגר"א כתבו. דרכו של הגר"א הייתה להשתמש בפירושים יסודיים ולא מתוחכמים, ולפיכך התחיל הרב ויזנברג לחפש אחר שורשי הפירוש.

ראשית, הוא גילה שלא כל הדברים בליקוטים הם ישירים מהגר"א עצמו, ויש ביניהם גם מכלי שני. בהקדמה לליקוטים כותב חתנו של הגר"א, ר' מנשה בר' יהודה ליב: "אכתוב משמו דברים מתוקים מדבש, יש מהן מה ששמעתי מפיו הקדוש ויש מהן מה ששמעתי בשמו". שנית, הרב ויזנברג מצא מקור לגמרי

²⁵ ליקוטים מהגר"א המצוטטים בסוף "שנות אליהו" בסדר זרעים.

²⁶ הפירוש הזה די נפוץ בין מפרשים אחרים בשם הגר"א. לדוגמא, הוא מובא בתפארת ישראל על המשנה ובחדושי מהר"ץ חיות על הגמרא בשבת טו, ע"א.

אחר לאותו הפירוש. בחידושי ר' יואל חסיד (מהרי"ח) על המשנה בעדויות כתוב: לא יכולתי להתאפק מלכתוב מה ששמעתי מהרב המופלג מהמגיד דק"ק מאהילוב מוהר"ר אברהם, דבר נאה שאמר, איך יש סברא לומר שאם היה רבו נלעג לשון, שיאמר התלמיד אותו לשון עצמו? הלא לא לכבוד יחשב לרבו כי אם זלזול כמלעיג מרבו, ואמר הרב הנ"ל שהכי פרושו, דקשה למה לי תיבת מלא, הל"ל: 'הין מים' כו', אלא שרבו שאמר לשון 'אין' היה צריך לומר תיבת 'מלא', דאם לא היה אומר תיבת 'מלא' היו התלמידין סוברים שהוא אומר: אין מים שאובין פוסלים כלל המקוה. לכן היה צריך רבו לומר תיבת 'מלא', ואז אפילו שאמר 'אין' הבינו התלמידים שכוונתו מלא הין פוסל, אבל הלל תלמידו ודאי אמר 'הין' ולא 'אין', א"כ למה לו לומר תיבת מלא על זה אמר המשנה שחייב לומר בלשון רבו ושפתיו יישק.

פירוש המהרי"ח הופיע בפעם הראשונה בשנת תקס"ב, בהוצאת ששה סדרי משנה של דובראבנא. נראה שהיה זה זמן קצר אחרי פטירתו של ר' יואל חסיד²⁷. בספר "הגאון החסיד מוילנא"²⁸, מתואר ר' יואל חסיד כאחד מרואי פני הגר"א (דף רע"ב). כידוע, הגר"א נפטר בשנת תקנ"ח, ומכאן שיש לנו עדות נאמנה מאיש שהכיר היטב את הגר"א, שהפירוש הנ"ל שייך לר' אברהם מאהילוב ולא להגר"א.

מהו א"כ הפירוש האמיתי של הגר"א למשנה בעדויות? כדי לעמוד על כך ניתן להיעזר בפירושו באלהו רבה למשנה בנגעים (א, ב) העוסקת בבהרת לבנה שמעורבת בה אדמומיות: הפתוך שבשלג כין המזוג בשלג, הפתוך שבסיד כדם המזוג בחלב, דברי ר' ישמעאל, רבי עקיבא אומר אדמדם שבזה יש בזה כין המזוג במים, אלא של שלג עזה, ושל סיד דהה ממנה.

על משנה זו כותב הגר"א ב'אלהו רבה': ר' עקיבא אומר, אדמדם שבזה ושבזה. ולא קאמר נמי הפתוך שבזה ובזה כדקאמר ר' ישמעאל, משום שחייב אדם לומר בשם רבו, ור' ישמעאל קבל מרבו לשון פתוך ור"ע קיבל מרבו לשון אדמדם, כדתנן הלל אומר מלא הין מים שאובין פוסלין את המקוה, שמאי אומר תשעה קבין. אלא שחייב אדם לומר בלשון רבו, כלומר ארבי קאי דקתני לה לפלוגתא דהלל ושמאי בלשונות שונות, ולא קתני להו בחד לישנא, הלל אומר שלושת קבין ושמאי אומר בלשון ט' קבין (כלומר, רבי יהודה הנשיא, עורך המשנה, השאיר את לשונו של הלל 'הין' במקום לכתוב 'קבין', כדי לקיים את הכלל 'שחייב אדם לומר בלשון רבו').

מכאן, שהגר"א קיבל את הפירוש הראשון המובא ע"י רבי עובדיה מברטנורא (לעיל)²⁹.

באשר למילה 'מלא' שעדיין נראית כמיותרת, אפשר למצוא בתרגום אונקלוס לפסוק בפרשתנו "ושמן זית הין", שמתורגם "ומשך זיתא מלא הינא". וכן, כל מקום

²⁷ שמריהו, בנו של ר' יואל חסיד, מתאר בהקדמתו לספר שאביו טרח בכתבת פירושו כשלושים שנה, תוך תענית וסיגופים. ר' אביגדור בן מאיר הכהן, תלמידו של המהרי"ח ועורך הספר, מתאר אף הוא את מסירות נפשו, ומציין את ר"ח ניסן כיום פטירתו, אך תאריך זה משוּבש. גם ציון שנת

פטירתו – תק"ד (אוצר הרבנים לר' נתן צבי פרידמן), נראה כמשוּבש.

²⁸ אני אסיר תודה לר' אריה מונק עבור אינפורמציה זו.

²⁹ לפי זה, הביקורת על הפירוש בהמשך 'ליקוטים מהגר"א' (שלא הובאה לעיל), גם היא אינה משל הגר"א.

בתנ"ך שמופיעה המילה 'הין', התרגום הוא "מלא הינא". לסיום, בירור פרשני זה נעשה ע"י הרב ויזנברג לפני הופיע התרגום החדש של פירוש המשנה לרמב"ם ע"י הר' יוסף קאפח ז"ל. בתרגום החדש נמצא סמך גדול לדבריו, כדלהלן:

שמעיה ואבטליון הם רבותיהם של שמאי והלל כמו שיתבאר באבות, והיו עליהם השלום גרים ונשארה בלשונם עלגות הגויים והיו אומרים במקום 'מְלוּא הין' 'מְלוּא הין', והיה הלל אומר כך 'מְלוּא הין' * כמו ששמע מהם, והוא אמרו שחייב אדם לומר כלשון רבו, ויש מי שקורא 'מְלוּא חין', ואמר כי השינוי היה בין 'הין' ו'חין', והקריאה הראשונה היא אשר קבלתי מאבא מארי זצ"ל שקבל מרבו ורבו מרבו זכרם לברכה.

* בנדפס אומרים 'אין' במקום 'הין' והלל היה אומר כן "מלא אין", וכל זה שיבוש. (הערת הרב קאפח ז"ל)

ע"כ פרופ' יחיאל דומב בשם הרב אפרים יהודה ויזנברג ז"ל. אנסה לסכם. ר' עובדיה מברטנורא פי' שהלל נקט לשון תורה ולא לשון משנה כי כן שמע מרבותיו. ובשם הרמב"ם, רבותיו לא יכלו לבטא ה"א כהוגן³⁰ ואע"פ שהלל יכול ללא קושי לומר 'הין', הוא העדיף לומר 'אין' כדי לדבוק בלשון רבותיו.

בשם הגר"א, אין ספק שהלל ביטא 'הין' כהוגן, אבל המלה 'מְלוּא' היא מיותרת, לרבותיו לא הייתה בררה והוסיפו מלה זו כדי שלא תהיה טעות בהבנת דבריהם, והלל הוסיף מלה מיותרת זו כדי לדבוק בלשון רבותיו.

פירוש זה מפוקפק יחסו לגר"א. מהספר 'אליהו רבא' פירוש המשנה לגר"א³¹ מוכח שלא זו הייתה כוונתו.

כוונת הגר"א היא שרבי יהודה הנשיא עורך המשנה שמר על לשונות התנאים שהגיעו אליו, גם שהתנאים במחלוקתם משתמשים בלשונות שונים, ואין הוא מאחד את סגנונם. למשל כאן שמאי אומר 'קבים' והלל אומר 'הין'.

מתרגום אונקלוס בפרשתנו על וְשָׁמַן זֵית הֵן: וּמִשֵּׁחַ זֵיתָא מְלִי הֵינָא: כאן אין עלגות לשון ולא זולתה, ואעפ"כ יש כאן מלה 'מלי' נוספת.

בסוף הוא מביא מהרמב"ם בתרגום הרב קאפח ז"ל שהלל אמר מְלוּא ולא מְלוּא כלשון רבו.

הנוסח ומקורותיו. בגליון כי-תשא עז טופלה הפרשה והפטרת פרה, כאן נעבור על הפטרת כי-תשא

מלכים א יח א הֲרָאָה: אֱלֹקֵד, מ"ש? . הֲרָאָה מ"ש?

מנחת-שי: האל"ף בצירי וכן מסור עליו בנסחא כ"י לית אכן בהרבז ספרי" מצאתיו בסגול: המסורה נמצאת גם בכתר ארם-צובה, היא נועדה להוציא מניקוד הֲרָאָה או הֲרָאָה. ניקוד הסגול מנוגד גם לדקדוק.

ב והרעב חזק בשמרון: אקד. והרעב חזק¹⁴: ל הערה 14

נוסח ל הושפע. כנראה, מן ההטעמה שכפסוק הדומה: והרעב כבד בארץ (בר' מג א); אלא ששם תיבת הסילוק היא קצרה, ואילו כאן היא ארוכה. וזו, כנראה, הסיבה שאקד הבדילו בין דרכי ההטעמה שכשני הפסוקים האלה.

³⁰ א"ה. למרבה הצער גם בלשון הדיבור בארץ ישראל הה"א נשמעת כאל"ף, ורבים מתפללים וקוראים כך בתורה, ורק מפיך בסוף המלה משתדלים לבטא כראוי.

³¹ לפי מה שכתוב בספר 'גאון יעקב', הגר"א כידוע לא כתב את פירושו אלא תלמידים כתבו ממה שהבינוהו, הפירוש המקורי של הגר"א היה כתוב כך שאין אפשרות להבין את כוונתו, על פי מה שנמסר בא בעל גאון יעקב וכתב פירוש חדש לגמרי, בנסיון להבין מה כוונת הגר"א.

יש כאן חידוש מעניין על דרך התנהלות הטעמים.

ד נביאים: אקד, מ"ק-קד, מ"ק-ל נחמ' ו ז. נבאים: ל
 נְחִיבֵאִם: אל, ב"א. נְחִיבֵאִם: ק, ב"נ מחלוקת אם יש געיא.

מִהֶבְהֵמָה: אֵלֶּךְ, מ"ש? מִן־הֶבְהֵמָה: ד

מנחת שי: כתב רד"ק מן בהמה כתיב וקרי מהבהמה עכ"ל. כן הוא במקצת ספרי הדפוס אבל בספרים כ"י שלפני וגם בדפוסים ישנים כתוב מהבהמה ואין כאן קרי וכתיב כלל.

אֶת־הָאָרֶץ: אֵלֶּךָ, מִגֵּד תִּהְיֶה מִזֶּה. אֶת־: ד

יב ע"ל : אלק. על-: ד ונציה מטעים מקף במקום טעם מפסיק יתיב.

יח **פְּעִיבְכֶם: אֶקֶד. פְּעִיבְכֶם:** פתח במקום חטף בלנינגרד.

כוּ בְשֵׁם: אֱלֹקִי, ב"א. בְּשֵׁם: ב"נ

כח ויתגדדו: לקד. ויתגדדו¹²: א הערה 12 מפנה להערתו על העדפת השווא על החטף, גם בניגוד לנוסח כתר ארם-צובה.

לג **וַיִּנְתַּח: לַקֹּדֶשׁ. וַיִּנְתַּח: א** בכתר ארם צובה יש דגש שאינו צפוי ביו"ד במפעל הכתר של בר-אילן דגש זה לא העתק. גם ביחזקאל לא ז יש בכתר ארם צובה דגש ביו"ד עתיד אחרי וי"ו החיבור בשווא: וי"ף דגש זה הועתק במפעל הכתר הנ"ל.

לח -העצים: אד. -העצים: לק

תָּן לַחֲכָם וַיַּחֲכֶם-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>
מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה
<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&p=272195&t=10317&p272195>

אם אתה מתעניין
בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

ברתיבת: franklashon@gmail.com

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺